

Förskolan

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande 50 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden rörande bl.a. förskolans roll, undervisning i särskilda ämnen, fri etableringsrätt, barnomsorg på obekvämt arbetstid, jämställdhet, olika kvalitetsaspekter på förskolan, personalen i förskolan, m.m. Utskottet föreslår att samtliga motionsyrkanden avslås med hänvisning till bl.a. pågående beredning av en ny skollag. I betänkandet finns reservationer från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	6
Allmän förskola, m.m.	6
Barnomsorg på obekvämt arbetstid	11
Integrationsfrågor	13
Jämställdhet	15
Kvalitet i förskolan	16
Personalen i förskolan	18
Reservationer	22
1. Livslångt lärande, punkt 1 (s)	22
2. Förskolans läroplan, punkt 2 (s)	22
3. Särskilda ämnen i förskolan, punkt 3 (s)	23
4. Förskolans roll i arbetet för ett hållbart samhälle, punkt 4 (s, mp)	24
5. Fri etableringsrätt, punkt 5 (s, v)	24
6. Barnomsorg på obekvämt arbetstid, punkt 8 (s, v, mp)	25
7. Förskolans kompensatoriska roll, punkt 9 (s)	26
8. Rätt till modersmålsstöd, punkt 10 (s, v, mp)	26
9. Jämställdhetsarbetet i förskolan, punkt 11 (s, v, mp)	27
10. Kvalitetsprogram i förskolan, punkt 12 (s, v)	28
11. Barnomsorgspengens och vårdnadsbidragets negativa effekter på kvaliteten i förskolan, punkt 13 (s)	30
12. Personaltätheten i förskolan, punkt 14 (s)	31
13. Förbättrade förutsättningar för personalrekrytering, punkt 15 (s)	32
14. Kompetensutveckling för förskollärare, punkt 16 (s, v, mp)	33
15. Pedagogiskt ledarskap, punkt 17 (s)	33
16. Barnskötare, punkt 18 (s)	34
17. Vissa övriga frågor, punkt 19 (s)	35
Särskilt yttrande	36
Barn med särskilda behov, punkt 6 (s)	36
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	37
Motion från allmänna motionstiden hösten 2007	37
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	37

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Livslångt lärande

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub545 och 2008/09:Ub590 yrkande 3.

Reservation 1 (s)

2. Förskolans läroplan

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub434 och 2008/09:Ub590 yrkande 2.

Reservation 2 (s)

3. Särskilda ämnen i förskolan

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub303, 2008/09:Ub477, 2008/09:Ub489 och 2008/09:Ub599 yrkande 1.

Reservation 3 (s)

4. Förskolans roll i arbetet för ett hållbart samhälle

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ub590 yrkande 13.

Reservation 4 (s, mp)

5. Fri etableringsrätt

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ub590 yrkande 14.

Reservation 5 (s, v)

6. Barn med särskilda behov

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ub381.

7. Parklek och öppen förskola

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ub506.

8. Barnomsorg på obekväm arbetstid

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub238, 2008/09:Ub252, 2008/09:Ub307, 2008/09:Ub348, 2008/09:Ub386, 2008/09:Ub452 yrkande 4, 2008/09:Ub460, 2008/09:Ub470, 2008/09:Ub493, 2008/09:Ub510, 2008/09:Ub570, 2008/09:Ub590 yrkande 8, 2008/09:N435 yrkande 41 och 2008/09:A307 yrkande 8.

Reservation 6 (s, v, mp)

9. Förskolans kompensatoriska roll

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ub590 yrkandena 4 och 11.

Reservation 7 (s)

10. Rätt till modersmålsstöd

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub590 yrkande 12 och 2008/09:A402 yrkande 16.

Reservation 8 (s, v, mp)

11. Jämställdhetsarbetet i förskolan

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub462, 2008/09:Ub539 och 2008/09:Ub590 yrkande 10.

Reservation 9 (s, v, mp)

12. Kvalitetsprogram i förskolan

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub590 yrkande 1 och 2008/09:Ub591 yrkande 1.

Reservation 10 (s, v)

13. Barnomsorgspengens och vårdnadsbidragets negativa effekter på kvaliteten i förskolan

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub447 och 2008/09:Ub590 yrkande 15.

Reservation 11 (s)

14. Personaltätheten i förskolan

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub377, 2008/09:Ub452 yrkande 3 och 2008/09:Ub590 yrkandena 5 och 16.

Reservation 12 (s)

15. Förbättrade förutsättningar för personalrekratering

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ub590 yrkande 7.

Reservation 13 (s)

16. Kompetensutveckling för förskollärare

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub214 och 2008/09:Ub590 yrkande 9.

Reservation 14 (s, v, mp)

17. Pedagogiskt ledarskap

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ub590 yrkande 6.

Reservation 15 (s)

18. Barnskötare

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ub392 och 2008/09:Ub435.

Reservation 16 (s)

19. Vissa övriga frågor

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:So457, 2008/09:Ub215 och 2008/09:Ub232.

Reservation 17 (s)

Stockholm den 19 februari 2009

På utbildningsutskottets vägnar

Sofia Larsen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sofia Larsen (c), Marie Granlund (s), Margareta Pålsson (m), Mats Gerdau (m), Betty Malmberg (m), Agneta Lundberg (s), Christer Nylander (fp), Louise Malmström (s), Lars Hjalmered (m), Gunilla Tjernberg (kd), Patrik Forslund (m), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Mats Pertoft (mp), Caroline Helmersson-Olsson (s), Roland Bäckman (s) och Per Lodenius (c).

Utskottets överväganden

Allmän förskola, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om förskolans roll, särskilda ämnen i förskolan, fria förskolor samt parklek och öppen förskola.

Jämför reservationerna 1 (s), 2 (s), 3 (s), 4 (s, mp) och 5 (s, v) samt särskilt yttrande (s).

Förskolans roll

Motioner

Socialdemokraterna framför i motion 2008/09:Ub590 yrkande 3 vikten av att värna den svenska förskolan som en start på och en del i livslångt lärande. I motionen framförs också att förskolan ska vara avgiftsfri. Först då kan den betraktas som en del av utbildningssystemet som sträcker sig från förskolan till gymnasium och vidare till högskola och vuxenutbildning. I motion 2008/09:Ub545 (s) konstateras också att förskolan är samhällets första insats i det organiserade livslånga lärandet.

I motion 2008/09:Ub590 yrkande 2 understryker socialdemokraterna alla förskolors skyldighet att följa förskolans läroplan. Denna skyldighet måste omfatta alla förskolor, såväl de med kommunal huvudman som de med enskild huvudman. I motion 2008/09:Ub434 (s) föreslås att regeringen ska överväga att utvärdera och se över läroplanen för att ytterligare utveckla förskolan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Förskoleverksamhet ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet och underlätta för föräldrar att förena förvärvsarbete eller studier med ansvar för barn. Förskoleverksamhet bedrivs i form av förskola, familjedaghem och öppen förskola. Alltfler barn går i förskola. År 2007 var 86 % av alla barn i åldern ett till fem år inskrivna i antingen förskola eller familjedaghem.

I förskolans läroplan (Lpfö 98) anges bl.a. att verksamheten ska främja barns utveckling och kreativitet.

Regeringen har den 29 januari 2009 till riksdagen överlämnat propositionen Barnomsorgspong och allmän förskola även för treåringar (prop. 2008/09:115). I propositionen understryks att den allmänna förskolan ska vara tillgänglig och likvärdig. Allmän förskola ska erbjuda alla barn en pedagogiskt planerad verksamhet och därmed förbättra deras möjligheter

till lärande. Sedan den 1 januari 2003 är kommunerna skyldiga att anordna allmän avgiftsfri förskola som omfattar minst 525 timmar om året för fyra- och femåringarna. Detta infördes i syfte att erbjuda pedagogisk verksamhet till barn som inte får ta del av sådan pedagogisk verksamhet som förskolan utgör. Förskolans pedagogiska uppdrag enligt läroplanen samt kunskapen om förskolans betydelse för det fortsatta lärandet i skolan motiverar enligt propositionen en utbyggnad av allmän förskola även för treåringar. Propositionen kommer att behandlas av riksdagen under våren.

Läroplanen för förskolan (Lpfö 98) gäller för de skolor för vilka kommunen är huvudman. Läroplanen gäller inte för förskolor som drivs i enskild regi. För kommunala familjedaghem ska läroplanen för förskolan vara vägledande (prop. 1997/98:93 s. 16 och bet. 1997/98:UbU16 s.7 f.). Regeringen föreslår i ovan nämnda proposition ingen förändring vad gäller läroplanens vägledande funktion för andra former av förskoleverksamhet än kommunal förskola. I propositionen föreslås att de styrdokument som är vägledande för verksamheten i kommunala familjedaghem, nämligen förskolans läroplan, läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet samt Skolverkets allmänna råd för familjedaghem, ska ligga till grund för kvalitetsbedömningar vid kommunens prövning av om enskild pedagogisk omsorg ska godkännas.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2009 angivit att den avser att ytterligare förbättra förskolan genom ett stärkt pedagogiskt uppdrag. Målen i förskolans läroplan ska förtydligas, särskilt vad gäller barnens språkliga och matematiska utveckling. Ett sådant förstärkt pedagogiskt uppdrag kan på ett bättre sätt förbereda barn för skolan. Regeringen anger i proposition 2008/09:1 (utg.omr. 16 s. 105) att den avser att ge Skolverket i uppdrag att se över läroplanen och återkomma med förändringar.

Särskilda ämnen i förskolan

Motioner

Socialdemokraterna föreslår i motion 2008/09:Ub599 yrkande 1 inrättande av matematikverkstäder i förskolan. Barn i förskolan är nyfikna på att lära sig någonting nytt. Förskolan bör därför möta barnens matematikintresse genom lärande lek i en matematikverkstad med anpassat material och vidareutbildad personal för att på så sätt kombinera lärande med lek.

I motion 2008/09:Ub477 (m) anförs att undervisning på engelska bör införas redan i förskolan. I motionen anförs att om Sverige även framöver ska behålla sin framskjutna position med goda resultat i engelska krävs det att engelska får en större och tydligare roll i undervisningen redan i förskolan. Detsamma framförs också i motion 2008/09:Ub489 (c). I motion 2008/09:Ub303 (m) föreslås ökade inslag av retorik och muntlig framställning i såväl förskolan som grundskolan och gymnasiet.

I motion 2008/09:Ub590 yrkande 13 understryker socialdemokraterna förskolans roll i arbetet för ett hållbart samhälle. I motionen framförs att det måste vara en tydlig nationell ambition att stimulera och utveckla detta inom hela förskolan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1 utg.omr. 16 s. 105) sin avsikt att förtydliga målen i förskolans läroplan, särskilt vad gäller barnens språkliga och matematiska utveckling. Ett förstärkt pedagogiskt uppdrag stimulerar barnets lust att lära och förbereder därmed också på ett bättre sätt barn för skolan. Regeringen avser att ge Skolverket i uppdrag att se över läroplanen och återkomma med förslag till förändringar. Regeringens avsikt är också att det ska finnas förskollärare i varje förskola och att dessa ska ges ett övergripande pedagogiskt ansvar. Genom en särskild fortbildningsåtgärd, förskolelyftet, får också förskollärare och barnskötare möjlighet att förstärka sin kompetens (prop. 2008/09:1 utg.omr. 16, bet. 2008/09:UbU1). Syftet med satsningen är att utveckla förskollärares teoretiska kunskaper för att stärka och fördjupa den pedagogiska kompetensen. Även barnskötare omfattas av satsningen.

Utskottet instämmer i att goda kunskaper i engelska är viktiga för svenska elever i högre åldrar. För att kunna tillgodogöra sig ett främmande språk är dock goda kunskaper i svenska, eller annat modersmål, betydelsefulla. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) anges bl.a. att förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sitt ord- och begreppsförråd och sin förmåga att leka med ord, sitt intresse för skriftspråk och för förståelsen av symboler samt deras kommunikativa funktioner. Utskottet erinrar också om det statsbidrag som infördes den 1 oktober 2008 i syfte att stärka basfärdigheterna läsning, skrivning och räkning, där elever i årskurs 1–3 är en prioriterad grupp och där fokus ska ligga på tidiga insatser. Grunderna för dessa färdigheter läggs redan i förskoleåldern. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom ett tillkännagivande om införande av undervisning av engelska i förskolan.

Vad gäller motionsyrkandet om retorik och muntlig framställning anger läroplanen för förskolan (Lpfö 98) att förskolan bl.a. ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att lyssna, berätta, reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar samt utvecklar ett rikt och nyanserat talspråk och sin förmåga att kommunicera med andra och att uttrycka tankar.

Förskolor, skolor och vuxenutbildningar har i uppdrag att bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Genom Skolverket utdelas varje år utmärkelsen Skola för hållbar utveckling som syftar till att stödja och vara en inspirationskälla i det pedagogiska arbetet med hållbar utveckling från förskolan till vuxenutbildningen.

Fri etableringsrätt

Motioner

Socialdemokraterna anför i motion 2008/09:Ub590 yrkande 14 att kommunerna måste ha beslutanderätten i samband med nyetablering av förskolor. I motionen framförs att den s.k. fria etableringsrätten försvårar kommunernas planeringsarbete och därmed undergräver viktiga kvalitetssatsningar på förskolan. Ekonomiska resurser förs från befintliga förskolor till sådana som tillkommer via den fria etableringsrätten. För att upprätthålla den så viktiga kvaliteten, menar motionärerna, krävs det att kommunerna har rimliga planeringsförutsättningar för sin verksamhet.

I motion 2008/09:Ub381 (s) anför behövet av att inte tillåta diskriminering av funktionshindrade barn och barn med särskilda behov genom att förskolan väljer att inte ta emot ett sådant barn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Regeringen har, som ovan nämnts, nyligen avlämnat en proposition om införandet av barnomsorgspong och allmän förskola även för treåringar, som kommer att behandlas av riksdagen under våren. I propositionen föreslås bl.a. följande:

Kommunerna blir enligt förslaget skyldiga att godkänna förskolor, fritidshem samt alternativa pedagogiska omsorgsformer i enskild regi, om verksamheten håller samma nivå på kvalitet och säkerhet som motsvarande offentlig verksamhet. De blir också skyldiga att ge bidrag, dvs. barnomsorgspong, till sådan godkänd verksamhet om den är öppen för alla barn som ska tas emot i motsvarande offentlig verksamhet, med vissa undantag, och inte tar ut oskäligt höga avgifter. Benämningen på förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som inte är förskola eller fritidshem, och inte heller öppen förskola eller öppen fritidsverksamhet, ändras till pedagogisk omsorg. Begreppet familjedaghem ersätts med pedagogisk omsorg i skollagen och annan lagstiftning. Pedagogisk omsorg utgör ett samlingsbegrepp där familjedaghem är en av flera tänkbara varianter.

Införandet av ett system med barnomsorgspong syftar till ökad valfrihet och ökad mångfald i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen genom en större variation av utövare. Barnomsorgspongen ökar också utrymmet för enskilda initiativ och eget företagande inom välfärdsområdet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2009 när det gäller barnomsorgspong och den 1 juli 2010 när det gäller allmän förskola för treåringar. Utskottet välkomnar förslaget.

Kommuners skyldighet att tillhandahålla förskoleverksamhet med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov regleras i 2 a kap. 6 § skollagen.

Av 2 a kap. 3 § tredje stycket skollagen framgår att förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen ska utgå från varje barns behov. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges den omsorg som deras speciella behov kräver. I 8 § samma kapitel ska plats inom förskoleverksamheten eller skolbarnsomsorgen erbjudas så nära barnets eget hem eller skola som möjligt med beaktande av vad som krävs för att effektivt utnyttja lokaler och andra resurser. Skälig hänsyn ska också tas till vårdnadshavarens önskemål. Av 2 a kap. 9 § framgår att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska anvisas plats i förskola eller fritidshem, om inte barnens behov av sådant stöd tillgodoses på något annat sätt. I förarbetena (prop. 1993/94:11) betonas att barnomsorgen har ett särskilt ansvar för barn med funktionshinder eller andra svårigheter. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) anges också att förskolans uppdrag bl.a. är att anpassa den pedagogiska verksamheten till alla barn i förskolan. Utskottet utgår från att gällande regler följs.

Parklek och öppen förskola

Motion

I motion 2008/09:Ub506 (s) framförs att det är angeläget att samhället satsar på att stötta frivilliga verksamheter för barn såsom parklekar och öppna förskolor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Förskoleverksamhet bedrivs enligt skollagen i form av förskola, familjedaghem och öppen förskola.

Den öppna förskolan beskrivs i skollagen som en kompletterande förskoleverksamhet. Skolverket har på regeringens uppdrag utfärdat allmänna råd för den öppna förskolan. Den öppna förskolan riktar sig till barn som inte är inskrivna i förskola samt förälder, dagbarnvårdare eller annan vuxen som har ansvar för barnet. Den öppna förskolan tillhandahåller en pedagogisk gruppverksamhet samtidigt som den kan ge föräldrar stöd i föräldrollen. Den öppna förskolan samarbetar ofta med barn- och mödrahälsovården samt med socialtjänsten i s.k. familjecentraler. Den är också en resurs för familjedaghemmen. Verksamheten är i allmänhet avgiftsfri.

Den kraftigt nedåtgående trenden för antalet barn i öppen förskola tycks i någon mån ha brutits. Drygt 30 kommuner rapporterar fler öppna förskolor 2006 än 2005. Hösten 2007 fanns 455 öppna förskolor. Samtidigt har antalet kommuner som helt saknar öppen förskola minskat mellan 2005 och 2007 från 151 till 127. Fortfarande är dock tillgängligheten låg.

Skolverket gjorde under 2005 på uppdrag av regeringen en kartläggning av den öppna förskolans utveckling och skälen till att så många lagts ned. Där framkom att en stor del har avvecklats av besparingsskäl. Skolverket

konstaterade i sin rapport att det kan vara en osäker besparing eftersom öppen förskola kan ses som en generell förebyggande verksamhet som ofta är samhällsekonomiskt lönsam.

I takt med att den vanliga förskolan når alltfler som tidigare utgjorde den öppna förskolans målgrupp, t.ex. arbetslösa föräldrar och deras barn, kan behovet av öppna förskolor antas minska.

Genom regeringens förslag om barnomsorgsavgift skapas också förutsättningar för nya verksamheter som möjliggör flexibla lösningar utifrån familjernas behov och önskemål. I de kommuner där det finns öppen förskola kan denna eventuellt fungera som en resurs för den som bedriver pedagogisk omsorg enligt regeringens förslag.

Barnomsorg på obekvämt arbetstid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Jämför reservation 6 (s, v, mp).

Motionerna

Socialdemokraterna vill i motion 2008/09:N435 yrkande 41 se över möjligheterna att öka tillgången på barnomsorg på kvällar, helger och nätter för yrkesarbetande föräldrar. Ett alltmer föränderligt arbetsliv måste möta de behov som föräldrar har för att få ihop vardagen med arbete och barn, anser motionärerna. Socialdemokraterna föreslår i motion 2008/09:Ub590 yrkande 8 att lagstiftningen utvecklas och förtydligas när det gäller rätten till barnomsorg i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete eller studier för att tillgodose behovet av barnomsorg för människor som arbetar skift, helger och nätter. Vänsterpartiet begär i motion 2008/09:A307 yrkande 8 en översyn av relevanta lagar om rätten till barnomsorg i syfte att anpassa dessa till dagens arbets- och familjeliv. Motionärerna framför bl.a. att det är viktigt att se att det även kostar pengar för samhället att inte erbjuda barnomsorg på obekvämt arbetstid. Priset får de ensamstående föräldrarna och deras barn betala. Alternativen till kommunal barnomsorg är att förlita sig på anhöriga eller att köpa barnpassning privat. Också Miljöpartiet vill i motion 2008/09:Ub493 att rätten till förskola även innefattar en rättighet till barnomsorg på natten ska klargöras. Motionärerna anser att många yrkesgrupper diskrimineras direkt eller indirekt genom att kommunerna inte erbjuder dessa föräldrar barnomsorg på samma villkor som föräldrar med ordinarie arbetstider. I motionen anförs också att även arbetssökande eller deltidsstuderande som vill utöka sina möjligheter att få ett arbete genom att utbilda sig på kvällar eller helger nekas möjlighet till detta på grund av brist på barnomsorg.

I motionerna 2008/09:Ub386 (s) och 2008/09:Ub570 (mp, c, kd, v, fp, s, m) understryks att det är angeläget att det finns barnomsorg på obekväm arbetstid, och i motion 2008/09:Ub252 (s) föreslås en översyn för att undersöka möjligheterna till barnomsorg på kvällar, helger och nätter.

Yrkanden med krav på att skollagen ska ändras för att tillhandahålla barnomsorg på obekväm arbetstid återfinns i motionerna 2008/09:Ub307 (s), 2008/09:Ub452 (s) yrkande 4, 2008/09:Ub470 (s), 2008/09:Ub510 (s), 2008/09:Ub348 (m), 2008/09:Ub238 (fp) samt i motion 2008/09:Ub460 (fp).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I 2 a kap. 3 § skollagen fastställs att förskoleverksamhetens uppgift är att genom pedagogisk verksamhet erbjuda barn fostran och omvårdnad.

Av 2 a kap. 6 § skollagen framgår att förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg ska tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärsarbete eller studier eller barnets eget behov.

I förarbetena (prop. 1993/94:11) uttalades bl.a. att det vore önskvärt att verksamheten om möjligt även kunde erbjudas till barn vars föräldrar har obekväma arbetstider eller t.o.m. nattarbetar. Regeringen framhöll samtidigt att det skulle leda för långt att uppställa ett generellt krav på att verksamheten skulle erbjudas även på andra tider än vad som kan anses vara normal arbetstid på dagtid under vardagar.

Skolverket har gjort bedömningen att man mot bakgrund av detta tydliga förarbetsuttalande inte med nuvarande lagstiftning kan uppställa något generellt krav på kommuner att tillhandahålla förskoleverksamhet på obekväm arbetstid (beslut den 22 november 2004, dnr 51-2004:2060). Skolverket framhåller dock att det alltid måste göras en prövning i det individuella fallet och förutsätter att kommunerna, så långt det är möjligt, försöker lösa situationen för en förälder med obekväm arbetstid som inte kan ordna barnomsorg på annat sätt.

Regeringsrätten har i en vägledande dom konstaterat att kommunerna inte är skyldiga att anpassa barnomsorgen till enskilda föräldrars önskemål. I domskälen framhålls att kommunen ska tillhandahålla förskole- och skolbarnsverksamhet i den omfattning som behövs för att även småbarnsföräldrar ska kunna förvärsarbeta på heltid. En kommun bör därför förlägga verksamheten, som enligt skollagen ska vara av pedagogisk natur, till sådana tider som passar de flesta förvärsarbetande föräldrar. Regeringsrätten konstaterar att någon skyldighet inte föreligger att tidsmässigt anpassa verksamheten till enskilda föräldrars önskemål (mål nr 2828-05, den 5 februari 2007).

Det kan nämnas att Skollagskommittén (SOU 2002:121) föreslog att lagstiftningen skulle förtydligas i överensstämmelse med lagens förarbeten, dvs. en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla förskola under dagtid måndag till fredag. Detta motiverades med att förskolan skulle vara en del

i ett sammanhållet utbildningssystem och då naturligt, såsom övriga skolformer, i första hand bedrivs på dagtid och under normal arbetstid. Utskottet utgår från att frågan behandlas i arbetet med den nya skollagen.

Regeringen har nyligen till riksdagen avlämnat propositionen Barnomsorgspong och allmän förskola även för treåringar (prop. 2008/09:115). I propositionen föreslås bl.a. införandet av ett system med barnomsorgspong, vilket bl.a. syftar till att öka mångfalden i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen genom en större variation av utövare. Den etableringsfrihet för enskilda förskolor och fritidshem som beslutades av riksdagen 2006 föreslås utvidgas ytterligare till att omfatta t.ex. familjedaghem, öppna förskolor och öppen fritidsverksamhet. Barnomsorgspongen ska också kunna delas mellan t.ex. allmän förskola och annan barnomsorg.

Enligt propositionen kommer en kommun att ha möjlighet att lämna bidrag till enskilda verksamheter som erbjuder förskoleverksamhet under föräldrars s.k. obekväma arbetstid, såsom kvällar, nätter och helger. I propositionen understryks dock att verksamheten måste uppfylla de kvalitetskrav, bl.a. på pedagogisk verksamhet, som ställs i 2 a kap. 3 § skollagen (prop. 2008/09:115 s. 33). Genom förslaget om barnomsorgspong kommer kommuners möjligheter att tillmötesgå behov av omsorg under kvällar, nätter och helger att öka och familjers olika behov av förskoleverksamhet kan lättare tillgodoses.

Utskottet anser, liksom flertalet motionärer, att det är viktigt att barn och föräldrar erbjuds barnomsorg i den omfattning som de har behov av. Utskottet välkomnar förslaget med barnomsorgspong som, enligt utskottets uppfattning, ger föräldrar möjlighet att välja ett barnomsorgsalternativ på de tider som behövs utifrån föräldrarnas arbetstider. Utskottet utgår från att en mer flexibel lösning av barnomsorgen kan underlätta familjers svårigheter att få vardagspusslet att gå ihop. Att ge familjer bättre möjlighet att utifrån sina behov välja den verksamhet som är lämplig för barnet underlättar, enligt utskottets mening, för människor att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete.

Integrationsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om förskolans kompensatoriska roll och rätt till modersmålsstöd.

Jämför reservationerna 7 (s) och 8 (s, v, mp).

Motionerna

Socialdemokraterna anför i motion 2008/09:Ub590 yrkande 4 vikten av förskolans kompensatoriska roll. I samma motions yrkande 11 betonas förskolans roll när det gäller integrationsarbetet.

I motion 2008/09:Ub590 yrkande 12 kräver socialdemokraterna stöd till barn med annat modersmål än svenska. I motionen framhålls att det är en viktig uppgift för förskolan att alla barn får möjlighet att ta till vara sina resurser på bästa sätt. Motionärerna anför att forskning visar att barn med utländsk bakgrund, som har goda kunskaper i sitt modersmål samt god kännedom om sin bakgrund och som vistas i flerspråkiga miljöer, har bättre möjligheter att lära sig svenska och även inhämta och utveckla färdigheter inom andra områden. Stöd för barn med annat modersmål än svenska är därför mycket viktigt i förskolan, särskilt för de yngsta barnen som är i färd med att utveckla språk och identitet. I motionen framförs också att de erfarenheter av språkförskolor som var en del av storstadssatsningen bör tas till vara. Miljöpartiet anför i motion 2008/09:A402 yrkande 16 att det bör utredas hur rätten till modersmålsstöd kan regleras i lag och skärpas. Motionärerna anser att den skrivning som finns i läroplanen om modersmålsstöd inte räcker för att garantera att barnen får den hjälp som de borde få och menar därför att rätten till modersmålsstöd behöver utredas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Den s.k. storstadssatsningen innebar att förskoleverksamhet kunde byggas ut och utvecklas med statligt stöd. Medel har bl.a. använts för att erbjuda barn från tre år förskola på deltid, ofta med språklig inriktning. Förskoleverksamheten erbjöds på barnets eget modersmål. Barn med annat modersmål än svenska kunde på detta sätt få möjlighet att utveckla både sitt svenska språk och samtidigt behålla sitt modersmål.

I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) anges att förskolan bl.a. ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

Regeringen aviserar i budgetpropositionen för 2009 att målen i förskolans läroplan ska förtydligas. Målen ska sättas på ett sådant sätt att lärande kan ske med hänsyn till barnens utveckling, i barnens takt och genom lekfullt lärande. Dessa förändringar kommer att uppmärksamma bl.a. barns språkutveckling.

Utskottet anser att det är viktigt att barn med annat modersmål än svenska får stöd att utveckla sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål och delar regeringens uppfattning att det är angeläget att förtydliga målen även i förskolans läroplan i detta hänseende. I övrigt hänvisar utskottet till den beredning som sker inom Utbildningsdepartementet med en aviserad ny skollag.

Jämställdhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om stärkt arbete med genus och jämställdhet inom förskolan, vikten av genuspedagoger samt obligatoriska feministiska jämställdhetsplaner i förskolan.

Jämför reservation 9 (s, v, mp).

Motionerna

Socialdemokraterna begär i motion 2008/09:Ub590 yrkande 10 att regeringen återkommer med förslag som stärker arbetet med genus och jämställdhet inom förskolan. I motionen framhålls bl.a. att det finns en rad förslag som presenterats av Delegationen för jämställdhet i förskolan som borde omsättas i konkret handling. I motion 2008/09:Ub539 (s) anføres om jämställdhet i förskola och skola att det är av största vikt att se över möjligheten för kommunerna att arbeta för att öka jämställdhetsarbetet i förskolan och skolan. Vikten av att ha genuspedagoger som jämställdhetscoacher i varje kommun bör ingå i den översynen, menar motionären. I motion 2008/09:Ub462 (fp) anføres om jämställdhetsarbetet i förskolan att obligatoriska feministiska jämställdhetsplaner på dagis är ett första steg för att luckra upp könsrollerna och skapa ett friare samhälle.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I juli 2006 överlämnade Delegationen för jämställdhet i förskolan betänkandet Jämställd förskola – om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete. Betänkandet har remissbehandlats.

I arbetet med demokrati och värdegrund ingår arbete för ökad jämställdhet och inflytande samt mot diskriminering och kränkande behandling.

Den 1 januari 2009 ersatte ett nytt kapitel i skollagen (14 a kap.) den del av barn- och elevskyddslagen som avser ”annan kränkande behandling”, och bestämmelserna om diskriminering skrevs in i den nya diskrimineringslagstiftningen. Lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever upphörde därmed att gälla.

I den nya lagstiftningen infördes två nya diskrimineringsgrunder: könsöverskridande identitet eller uttryck samt ålder. När det gäller skyldigheten att bedriva aktiva åtgärder, dvs. främja, förebygga och förhindra diskriminering, liksom att upprätta en likabehandlingsplan, gäller tidigare regler. Den som inte bedriver aktiva åtgärder kan straffas med vite, medan den som bryter mot diskrimineringsförbudet kan behöva betala diskrimineringsersättning.

Utbildningsanordnare ska varje år upprätta en likabehandlingsplan. De ska sedan i efterföljande års plan redovisa hur de arbetat med de planerade åtgärderna. Utbildningsanordnarna måste upprätta en plan både enligt diskrimineringslagen och enligt skollagen.

Enligt den nya diskrimineringslagstiftningen riskerar utbildningsanordnarna vite om de inte vidtar aktiva åtgärder för att förhindra diskriminering. De måste också på begäran av DO lämna ut uppgifter, ge tillträde till lokaler eller infinna sig för överläggning.

Kvalitet i förskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan, barnomsorgspengen och vårdnadsbidragets negativa effekter på kvaliteten i förskolan samt förskolegruppernas storlek.

Jämför reservationerna 10 (s, v), 11 (s) och 12 (s).

Motionerna

Socialdemokraterna lägger i motion 2008/09:Ub591 yrkande 1 och i motion 2008/09:Ub590 yrkande 1 fram förslag om ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan. I motionerna framhålls att förskolans centrala roll kräver ett ständigt pågående kvalitets- och utvecklingsarbete för att kunna erbjuda barn och föräldrar en mycket bra och trygg verksamhet. Ett långsiktigt kvalitetsprogram föreslås med satsningar på fler högskoleutbildade förskollärare, personalens pedagogiska kompetens, stärkt kunskapsuppdrag, kvalitetssäkring av all verksamhet, allmän förskola för treåringar, mer personal i förskolan samt barnomsorg på obekvämt arbetstid.

I motion 2008/09:Ub590 yrkande 15 framför socialdemokraterna uppfattningen att barnomsorgspong och vårdnadsbidrag har negativa effekter på kvaliteten i förskolan. Enligt motionärerna innebär införande av barnomsorgspong att kommunerna tvingas använda resurser till verksamhet som inte har någon pedagogisk inriktning eller utbildad personal. Motionärerna menar att det är särskilt bekymmersamt för förskoleverksamheten i områden med många föräldrar med låga inkomster där ett ekonomiskt bidrag att själv ordna egna barnomsorgslösningar kan bli ett incitament att ta sina barn från en förskola av god kvalitet. I motion 2008/09:Ub477 (s) föreslås att vårdnadsbidraget avskaffas och att motsvarande resurser förs över till förskolan.

Flera motionsyrkanden behandlar storleken på barngrupperna i förskolan. Socialdemokraterna anför i motion 2008/09:Ub590 yrkande 5 att förskolans kvalitet bör prioriteras. I motionen framhålls att barngrupperna inte får bli för stora. Socialdemokraterna erinrar om de riktade medel till

förskolan som avsattes under förra mandatperioden och framhåller att de är öppna för liknande riktade satsningar för att garantera kvaliteten och minska barngruppernas storlek i framtiden. I samma motions yrkande 16 föreslår socialdemokraterna en satsning på att anställa mer personal i förskolan med en uttrycklig målsättning att minska antalet barn per årsarbetare inom förskolan. I motion 2008/09:Ub377 (s) anför motionären angående personaltäthet i förskolan att kommunerna behöver riktlinjer för detta samt att förskolegruppernas storlek behöver ses över i enlighet med Skolverkets allmänna råd för kvalitet i förskolan. Också i motion 2008/09:Ub452 yrkande 3 anförs behovet av mer personal till förskolan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena. Utskottet välkomnar införandet av vårdnadsbidraget och regeringens förslag om barnomsorgspeng. Detta är reformer som ökar valfriheten och mångfalden och som leder till ökad kvalitet.

En viktig kvalitetsfaktor i förskolan är personaltätheten och barngruppens storlek. En barngrupp som är anpassad till de förutsättningar som råder vid varje förskola är en avgörande förutsättning för det pedagogiska arbetet och för att barn ska utvecklas och må bra.

Mellan 2002 och 2007 ökade antalet inskrivna barn i förskolan kraftigt med hela 25 %. Den främsta orsaken till detta var att antalet barn i förskoleåldern blivit fler. Under samma period har antalet anställda i förskolan ökat med 27 %. Enligt Skolverkets statistik var gruppstorlekarna i förskolan 2007 i genomsnitt 16,7 barn. Sedan 2003 har den genomsnittliga gruppstorleken sjunkit med 0,5 barn. Personaltätheten har minskat något under det senaste året. Mellan 2006 och 2007 ökade antalet barn per årsarbetare från 5,1 till 5,2. I ett längre perspektiv är personaltätheten i förskolan högre nu än vad den var under perioden 1999–2004.

Som ett led i arbetet att hävda alla barns rätt till en bra förskola har Skolverket tagit fram allmänna råd för kvalitet i förskolan. Syftet med allmänna råd är att förtydliga verksamheten utifrån skollag och läroplan. De anger hur kommunen eller personalen bör handla för att påverka förskolans kvalitet. De allmänna råden bör följas såvida det inte går att visa att man handlar på andra sätt som leder till att kraven i bestämmelserna uppnås.

Skolverket påpekar att det inte finns några belegg för att det skulle finnas någon gruppstorlek eller personaltäthet som är den optimala i alla sammanhang och att förutsättningarna kan variera. Skolverket anger dock ca 15 barn som ett riktmärke för att barnen ska ges möjlighet att utvecklas på ett optimalt sätt. Barn i behov av särskilt stöd och de allra yngsta barnen bör vara i ännu mindre grupper för att personalen ska hinna tillgodose deras behov.

Skolverket skriver att barngruppsstorleken visserligen är en viktig kvalitetsfaktor, men att relationerna mellan vad som styr verksamheten, det pedagogiska arbetet och måluppfyllelsen troligtvis har större betydelse för kvaliteten än enskilda faktorer.

Utskottet utgår från att kommunerna anpassar personaltäthet och barngruppers storlek efter Skolverkets rekommendationer om detta.

Personalen i förskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om förbättrade förutsättningar för personalrekrytering till förskolan, kompetensutveckling för personalen i förskolan, vikten av att utveckla det pedagogiska ledarskapet, fortbildningsinsatser och kompetensutveckling för barnskötare, skyldighet att lämna utdrag ur belastningsregister samt förslag om personals skyldighet att distribuera mediciner till förskoleelever.

Jämför reservationerna 13 (s), 14 (s, v, mp), 15 (s), 16 (s) och 17 (s).

Motionerna

Socialdemokraterna framhåller i motion 2008/09:Ub590 yrkande 7 vikten av att förbättra förutsättningarna för personalrekrytering till förskolan. I motionen framhålls att statusen för förskolans personal måste uppgöras, dels genom ett intensivare informationsarbete om dessa yrkens avgörande betydelse och framtidsförutsättningar, dels med en långsiktig och genomtänkt nationell kompetensutvecklingsinsats riktad till förskolans personal.

Socialdemokraterna föreslår i motion 2008/09:Ub590 yrkande 9 kompetensutveckling för personalen i förskolan och att även förskollärarna ska omfattas av statliga satsningar på kompetensutveckling. I motionen framhålls även att kommuner och enskilda förskolor också måste ta ansvar för löne- och anställningsfrågorna. I motion 2008/09:Ub214 (s) framhålls att många olika vägar måste prövas för att tillgodose behovet av kompetensutveckling inom förskola och skola.

Socialdemokraterna understryker i motion 2008/09:Ub590 yrkande 6 vikten av att utveckla det pedagogiska ledarskapet i förskolan. Ett starkt pedagogiskt ledarskap är lika viktigt i förskolan som i skolan, skriver motionärerna. Ledarfunktionerna i förskolan måste därför utvecklas och utrymmet för pedagogiskt utvecklingsarbete ges högre prioritet på bekostnad av administrativa bördor.

I motion 2008/09:Ub435 (s) anføres att det är viktigt att tillvarata barnskötarnas kompetens och möjligheter, och därför föreslås motionären fortbildningsinsatser och kompetensutveckling som riktar sig direkt till

gruppen barnskötare. I motion 2008/09:Ub392 (s) föreslås att Skolverket får i uppdrag att se över huvudmannskapet för den nationella utbildningen för barnskötare.

I motion 2008/09:Ub232 (m) föreslås införandet av en skyldighet för person som bytt vistelseort att lämna utdrag ur belastningsregister från det tidigare landet vid anställning inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Motionären menar att en förändrad lagstiftning med skyldigheten att kontrollera belastningsregister även i andra länder skulle kunna bidra till att minska förutfattade meningar om manlig personal inom förskolan och skolan och därmed bidra till att öka antalet män i dessa verksamheter.

I motion 2007/08:So457 (s) anförs att det bör införas en skyldighet för personal inom barnomsorgen om en personal upptäcker att någon annan inom personalen inte behandlar ett barn i förskolan väl. Motionären vill införa en lex barnomsorg motsvarande lex Sarah om skyldighet att anmäla missförhållanden inom äldreården. Motionären vill därför ha ett förtydligande i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.

I motion 2008/09:Ub215 (s) anförs angående medicinering av barn i förskolan och på fritidshem att det finns en otydlighet i hur frågan om barns medicinering ska hanteras inom förskolans ram. Otydliga regler skapar oro och otrygghet för såväl personal som föräldrar. Därför, menar motionären, behöver det finnas tydligare riktlinjer för hur förskolan ska hantera barn som behöver medicin dagligen eller vid akuta besvär. Motionären anser också att det krävs utbildningsinsatser för all personal inom förskolan vad gäller medicinering av barn inom förskolan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Enligt statistik från Skolverket hade 49 % av de anställda i förskolan 2007 en förskolläro utbildning. Personal med barnskötarutbildning utgjorde 40 % av de anställda. Andelen anställda med annan läro utbildning var 2,6 %.

Inom Regeringskansliet pågår för närvarande ett beredningsarbete om att förtydliga ledningens ansvar i förskolan. Förskolecheferna ingår också i målgruppen för rektorsutbildning. Under våren 2009 avser regeringen att lämna en proposition om obligatorisk utbildning för nyanställda rektorer till riksdagen.

I budgetpropositionen för 2008 angav regeringen att även frågan om hur personalens ansvar i förskolan kan förtydligas och preciseras är under beredning. Det ska finnas förskollärare i varje förskola och dessa ska ges ett övergripande pedagogiskt ansvar. Liksom regeringen anser utskottet att kompetenta förskollärare och annan personal är utomordentligt viktigt för utvecklingen av den svenska förskolan.

Regeringen skriver i budgetpropositionen 2008 att förskollärarytbildningen bör utformas så att den får en egen identitet inom lärarytbildningens ram. En utredning har tillsatts om en kvalitetssäkrad och reformerad lärarytbildning med uppgift att bl.a. se över en framtida förskollärarytbildning.

I budgetpropositionen 2009 tillkom satsningar på fortbildning för förskolepersonal som inletts under 2009 och ska pågå t.o.m. 2011. Syftet är att utveckla förskollärares teoretiska kunskaper för att stärka och fördjupa den pedagogiska kompetensen. Även barnskötare behöver stärkt kompetens och omfattas därför av satsningen. Det är regeringens avsikt att måluppfyllelsen ska öka och likvärdigheten stärkas i förskolan.

Lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg trädde i kraft den 1 januari 2001. Enligt lagen ska den som erbjuds en anställning inom förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass eller skolverksamhet för skolpliktiga barn, som anordnas av det allmänna eller av en enskild fysisk eller juridisk person, lämna ett utdrag ur polisens belastningsregister till den som erbjuder anställningen. Den som inte lämnar ett registerutdrag får inte anställas.

Genom proposition 2007/08:28 Utvidgad registerkontroll inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg utvidgades personkretsen. Registerkontroll ska även göras av den som genom anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver berörd verksamhet, genom uppdrag eller genom anställning inom annan kommunal förvaltning än den som ansvarar för de berörda verksamheterna erbjuds eller tilldelas arbete inom en sådan verksamhet under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten. Dessutom ska lärarstudenter och vuxenstuderande som erbjuds att utföra verksamhetsförlagd utbildning inom sådan verksamhet omfattas av lagen, liksom den som genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program erbjuds att där utföra arbetspraktik eller någon annan programinsats. Dessa ändringar trädde i kraft den 1 april 2008.

Utskottet anförde vid sin behandling av propositionen (bet. 2007/08: UbU4) vad gäller frågan om personer som nyligen flyttat till Sverige att det givetvis vore önskvärt att också dessa kunde omfattas av samma regler om registerkontroll som personer som tidigare varit anställda i Sverige. Detta skulle ytterligare öka barns skydd mot att utsättas för övergrepp eller kränkningar från personer som arbetar inom berörda verksamheter. Möjligheterna att erhålla registerutdrag varierar emellertid mellan olika länder. Ett registerutdrag måste också kunna erhållas utan dröjsmål för att anställningsförfarandet ska kunna fullföljas. Det är därför praktiskt omöjligt att i lag uppställa krav på utrikes registerutdrag för personer som nyligen flyttat till Sverige.

Den s.k. lex Sarah-bestämmelsen återfinns i 14 kap. 2 § socialtjänstlagen. Bestämmelsen gäller anmälningsskyldighet för var och en som är verksam inom omsorgen om äldre personer eller personer med funktions-

hinder. I 14 kap. 1 § första stycket finns en allmän bestämmelse om anmälningsskyldighet för var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Den 1 januari 2009 ersatte ett nytt kapitel i skollagen (14 a kap.) den del av barn- och elevskyddslagen som avser ”annan kränkande behandling”, och bestämmelserna om diskriminering skrevs in i den nya diskrimineringslagstiftningen. Lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever upphörde därmed att gälla. Bestämmelserna i 14 a kap. skollagen har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever. Barn eller en elev kan ytterst föra talan om skadestånd enligt lagen. I 9 § stadgas att huvudmannen eller personalen inte får utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling. Om huvudmannen eller personalen får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten, är huvudmannen skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och vidta åtgärder (10 §). Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt lagen kan huvudmannen bli skadeståndsskyldig enligt 12 §. Någon skyldighet för personal liknande lex Sarah finns inte i skollagen. Utskottet utgår från att frågan är del av det pågående skollagsarbetet.

Medicinering av barn faller i allmänhet under begreppet egenvård, och ansvaret för att utföra denna ligger primärt på barnets vårdnadshavare. För barn med skolplikt ansvarar skolan för tillsynen när barnen vistas i skolan. Om ett barn är i behov av egenvård under skoldagen och inte själv kan utföra den uppgiften, åligger det skolan att den utförs på ett betryggande sätt. För barn i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg samt elever i förskoleklassen gäller samma ansvarsförhållanden som för elever i grundskolan. Det är kommunens ansvar att se till att egenvård genomförs under betryggande former. I verksamheten bör det därför finnas rutiner för detta. Utskottet utgår också från att samarbete sker med föräldrar. Enligt utskottets mening är motionen om medicinering i förskolan redan tillgodosedd.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Livslångt lärande, punkt 1 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ub545 och 2008/09:Ub590 yrkande 3.

Ställningstagande

Förskolan är samhällets första insats i det organiserade livslånga lärandet. Omsorg och lärande med leken som grund ska erbjudas i en bra balans. Därmed läggs grunden för den framtida skolgången. I förskolan ges barnen möjlighet att utvecklas som individer, samverka med andra och stimuleras i sin språkutveckling. Dessutom är en kvalitetsmässigt bra förskola en trygghet för både barn och föräldrar. Den möjliggör för både mammor och pappor att kunna förvärvsarbeta och samtidigt veta att barnet, barnen, får ett gott pedagogiskt omhändertagande.

Vår syn är att förskolan är det första steget i det livslånga lärandet, och vår långsiktiga strävan är därför att den ska vara avgiftsfri. Först då är den att betrakta som en del i utbildningssystemet som sträcker sig från förskola till gymnasium och vidare till högskola och vuxenutbildning. Därför var och är den s.k. maxtaxereformen av stor ideologisk betydelse.

2. Förskolans läroplan, punkt 2 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub590 yrkande 2 och avslår motion 2008/09:Ub434.

Ställningstagande

Förskolans verksamhet ska ha sin utgångspunkt i grundläggande demokratiska värderingar. Det är inte minst viktigt att markera i en tid då främlingsfientliga stämningar från tid till annan exponeras. Den värdegrund som förskolan ska vila på handlar således om alla människors lika värde oavsett ursprung, bakgrund och kön. Jämställdhet mellan könen och solidaritet med utsatta och svaga ska prägla förskolans värderingar. Diskriminering och kränkande behandling får inte förekomma. Förskolans läroplan grundlägger dessa värden. Skyldigheten att följa förskolans läroplan Lpfö 98 ska därför omfatta alla förskolor, såväl de med kommunal som de med enskild huvudman.

3. Särskilda ämnen i förskolan, punkt 3 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub599 yrkande 1 och avslår motionerna 2008/09:Ub303, 2008/09:Ub477 och 2008/09:Ub489.

Ställningstagande

Barnen i förskolan är nyfikna och lär sig varje dag något nytt. Deras intresse för att kunna räkna ut hur saker och ting fungerar är stort. Förskolan möter barnens matematikintresse genom lärande lek. Personalen väver därmed samman matematiken med andra moment. För att möjliggöra mer av detta kan särskilda matematikverkstäder för förskolan prövas. Sådana finns i dag på flera håll inom grundskolan. Vidareutbildning av personal och anpassat material ska vara samlat, spännande och intressant. En av utmaningarna inom förskolan är att kombinera kunskap och inspiration, som en matematikverkstad kan innebära, med att behålla lärandet integrerat med både särskild och generell lek. Matematik kan också vara ett område där barn snabbt kan gå fram och lära sig nya saker samtidigt som de kämpar med att lära sig svenska som ett nytt språk. Pedagogerna i förskolan är i praktiken viktiga matematiklärare som måste ges förutsättningar att utveckla också denna del av sin profession.

4. Förskolans roll i arbetet för ett hållbart samhälle, punkt 4 (s, mp)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Mats Pertoft (mp), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub590 yrkande 13.

Ställningstagande

I förskolan läggs grunden för barns kunskap och engagemang för omställningen till ett hållbart samhälle. Det finns i dag inom förskolan många lyckade exempel på pedagogiskt utvecklingsarbete där miljö- och hållbarhetsfrågor präglar verksamheten. Till exempel jobbar många förskolor med "Grön Flagga" som är Sveriges största miljöutmärkelse anpassad för skola och förskola. Sådana exempel måste uppmuntras. Det måste vara en tydlig nationell ambition att stimulera och utveckla detta inom hela förskolan.

5. Fri etableringsrätt, punkt 5 (s, v)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub590 yrkande 14.

Ställningstagande

Det finns en mångfald av pedagogiska inriktningar och driftformer i svensk förskola. Tack vare god samverkan och långsiktighet för samtliga parter har den svenska förskolan utvecklats till att hålla en hög kvalitet. Men tyvärr kan vi konstatera att den s.k. fria etableringsrätten försvårar kommunernas planeringsarbete och därmed undergräver viktiga kvalitets-satsningar på förskolan. Ekonomiska resurser förs från befintliga förskolor till sådana som tillkommer via den fria etableringsrätten. För att upprätt-

hålla den så viktiga kvaliteten krävs det att kommunerna har rimliga planeringsförutsättningar. Därför anser vi att kommunerna ska ha beslutanderätten i samband med nyetablering.

6. Barnomsorg på obekväm arbetstid, punkt 8 (s, v, mp)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Mats Pertoft (mp), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ub252, 2008/09:Ub307, 2008/09:Ub386, 2008/09:Ub470, 2008/09:Ub493, 2008/09:Ub510, 2008/09:Ub590 yrkande 8, 2008/09:N435 yrkande 41 och 2008/09:A307 yrkande 8 och avslår motionerna 2008/09:Ub238, 2008/09:Ub348, 2008/09:Ub452 yrkande 4, 2008/09:Ub460 och 2008/09:Ub570.

Ställningstagande

Människor som arbetar skift, helger och nätter har i dag inte möjlighet att i alla kommuner under trygga former få sitt behov av omsorg för barnet, barnen, tillgodosett. Mot bakgrund av att alltfler arbetar på s.k. obekväma arbetstider finns det ett klart behov av att nuvarande lagstiftning utvecklas och förtydligas.

Föräldrar som söker ett jobb som även omfattar kvällar och helger hänvisas i dag i många kommuner till släktingar och vänner. I många kommuner finns i dag förskolor som har öppettider dygnet runt, s.k. nattis. Där kan man inte lämna barnen bara över kvällen utan de får i så fall stanna över natten.

Det är viktigt att även barn till föräldrar som har obekväma arbetstider eller tillfälliga arbetstillfällen på kvällstid ska få samma goda kvalitet på barnomsorgen som barn till andra föräldrar. Barnomsorg som ombesörjs privat eller genom släktingar, vänner eller på annat sätt saknar oftast kontinuitet och samma kvalitet som barnomsorg i kommunal regi eller hos godkända förskolor i enskild regi. Det finns många yrkesgrupper som diskrimineras direkt eller indirekt genom att kommuner inte erbjuder dessa föräldrar barnomsorg på samma villkor som till föräldrar med ordinarie arbetstider. Några exempel på yrkesgrupper som har obekväma arbetstider är kulturarbetare, poliser, brandmän, personal inom vården, äldreomsorgen, handel, försäljning och service och många fler. Det är egentligen väldigt få yrken som slutar innan förskolan stänger varje dag i veckan. Det förutsätter ofta att en förälder arbetar mindre än heltid och att man är två som kan saxa arbetstiderna, dvs. turas om att hämta och lämna. Även arbetssö-

kande eller deltidsanställda som vill utöka sina möjligheter att få ett arbete genom att utbilda sig på kvällar eller helger nekas möjlighet till detta på grund av brist på barnomsorg.

Därför är det av stor betydelse att riksdagen uttalar som sin mening till regeringen att rätten till barnomsorg även ska gälla under natten.

7. Förskolans kompensatoriska roll, punkt 9 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub590 yrkandena 4 och 11.

Ställningstagande

En del av förskolans uppdrag måste vara att utjämna skillnaderna mellan barns förutsättningar i bl.a. socialt, ekonomiskt och kulturellt hänseende så att de alla får en god grund för sin framtida utveckling. Förskolans kompensatoriska roll är viktig och måste stärkas.

Genom förskolan kommer barn i kontakt med det svenska samhället. Förskolan har därför en viktig roll i integrationsarbetet.

8. Rätt till modersmålsstöd, punkt 10 (s, v, mp)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Mats Pertoft (mp), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ub590 yrkande 12 och 2008/09:A402 yrkande 16.

Ställningstagande

Det är en viktig uppgift för förskolan att alla barn får möjlighet att ta till vara sina resurser på bästa sätt. Forskning visar att barn med utländsk bakgrund, som har goda kunskaper i sitt modersmål samt god kännedom om

sin bakgrund och som vistas i flerspråkiga miljöer, har bättre möjligheter att lära sig svenska och även inhämta och utveckla färdigheter inom andra områden. Stöd för barn med annat modersmål än svenska är därför mycket viktigt i förskolan, särskilt för de yngsta barnen som är i färd med att utveckla språk och identitet. De erfarenheter av språkförskolor som var en del av storstadssatsningen bör tas till vara.

Det är i förskoleåldern som språkutvecklingen är som mest intensiv. Det är dessutom så att barn som har goda kunskaper i sitt modersmål har bättre förutsättningar att lära sig ytterligare ett språk. På så vis gynnas även kunskapsutvecklingen i svenska språket av en satsning på modersmål.

Nästan alla kommuner har barn med ett annat modersmål än svenska i förskolan. Trots detta ges stöd i modersmålet endast i ett åttiotial av Sveriges 290 kommuner. År 2006 fick endast 15 % av barnen som har ett annat modersmål än svenska modersmålsstöd. Under 1980-talet fick däremot omkring 60 % av de aktuella barnen motsvarande stöd.

Många kommuner hade 2002 avvecklat modersmålsstödet helt.

Modersmålsstödet är i dag reglerat i läroplanen, där det står att "förskolan ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål". Men denna skrivning räcker uppenbarligen inte till för att garantera att barnen får den hjälp som de borde få. Skolverket har därför vid flera tillfällen rekommenderat regeringen att förtydliga kravet på kommunerna att anordna modersmålsstöd i förskolan för barn med annat modersmål än svenska. Vi anser därför att det behöver utredas hur rätten till modersmålsstödet kan regleras i lag och skärpas.

9. Jämställdhetsarbetet i förskolan, punkt 11 (s, v, mp)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Mats Pertoft (mp), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ub539 och 2008/09:Ub590 yrkande 10 och avslår motion 2008/09:Ub462.

Ställningstagande

Förskolan har en viktig uppgift att öka jämställdheten. Det är en demokrati- och maktfråga att varje flicka och pojke får samma möjligheter att utveckla sin fulla potential som människa. Enligt läroplanen ska förskolan jobba med värdegrundsfrågor och arbeta målmedvetet med att bryta stereotypa könsroller. Men att jämställdhet är en del av våra normer och värden

är inte en självklarhet i alla förskolor. Det finns många goda exempel på förskolor som arbetar aktivt med att öka jämställdheten. Personalen inom förskolan måste på många håll öka sin kompetens om genus och jämställdhet. Det finns en rad förslag som presenterats av Delegationen för jämställdhet i förskolan som borde omsättas i konkret handling.

Enligt läroplanen ska förskolan och skolan också jobba med värdegrundsfrågor. Men att jämställdhet är en del av våra normer och värden är inte alltid en självklarhet. Det finns många goda exempel på förskolor och skolor som prioriterar att öka jämställdheten. Men som helhet måste personalen på många håll öka sin kompetens om genus och jämställdhet. För att möta denna "könsblindhet", dvs. att man inte ser och erkänner könsrättsvissorna i förskolan och skolan, måste man ha gedigen kunskap om historia, statistik m.m. Ökad genuskunskap behövs hos alla som arbetar i förskolan och skolan för att se och kunna reflektera över de invanda mönster som befäster orättvisa könsskillnader och som de flesta av oss, ofta omedvetet, deltar i.

Det är av största vikt att se över möjligheten hur kommunerna kan arbeta för att öka jämställdhetsarbetet i förskolan och skolan. Vikten av att ha genuspedagoger som jämställdhetscoacher i varje kommun bör ingå i översynen.

10. Kvalitetsprogram i förskolan, punkt 12 (s, v)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ub590 yrkande 1 och 2008/09:Ub591 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi vill ta till vara barns nyfikenhet och lust att lära redan i förskolan. Vi vill stärka förskolans kunskapsuppdrag för att ge alla barn en jämlik skolstart. Förskolan är samhällets första insats i det organiserade livslånga lärandet. Omsorg och lärande med leken som grund ska erbjudas i en bra balans. Därmed läggs grunden för den framtida skolgången. I förskolan ges barnen möjlighet att utvecklas som individer, samverka med andra och stimuleras i sin språkutveckling. Barn som har intresse och mognad att lära sig läsa och skriva redan i förskolan ska ha rätt och möjlighet att göra det under ledning av utbildade pedagoger. Vi vill också öppna för att ge förskolebarnen en möjlighet utifrån lust och intresse att få pröva på ett

främmande språk. Språklärare från grundskolan ska kunna gå in också i förskolan och tillsammans med förskollärarna ge grunderna i ytterligare ett språk utöver svenskan.

Dessutom är en kvalitetsmässigt bra förskola en trygghet för både barn och föräldrar. Den möjliggör för både mammor och pappor att kunna förvärvarbeta och samtidigt veta att barnen får ett gott pedagogiskt omhändertagande. Den värdegrund som förskolan ska vila på handlar om alla människors lika värde oavsett ursprung, bakgrund och kön. I förskolans läroplan finns dessa värden. Skyldigheten att följa förskolans läroplan, Lpfö 98, ska därför omfatta alla förskolor, såväl de med kommunal som de med enskild huvudman.

Efter de första tio åren med en egen läroplan för förskolan vill vi ha en översyn av läroplanen. Syftet ska vara att möta framtidens krav och samhällets utveckling.

Den svenska förskolan är unik och ett internationellt föredöme. Men regeringen tar nu ytterligare ett steg som riskerar att urholka förskolans kvalitet, efter vårdnadsbidrag följer barnomsorgspeng. Barnomsorgspeng innebär att kommunerna tvingas använda resurser till verksamhet som inte har någon som helst pedagogisk inriktning eller utbildad personal. Det handlar om barnpassning utan krav på att läroplanen för förskolan ska följas. Vi motsätter oss en sådan utveckling.

Förskolans centrala roll kräver ett ständigt pågående kvalitets- och utvecklingsarbete – detta för att kunna erbjuda barn och föräldrar en mycket bra och trygg verksamhet. Därför måste ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan upprättas. Det bör bygga på följande sju punkter:

Fler högskoleutbildade förskollärare. Antalet platser vid lärarhögskolor som särskilt profilerat sig med inriktning på förskollärare bör utökas. Det är viktigt att den gemensamma lärarutbildningen har en tydlig ingång för förskollärare. Vi föreslår också att förskollärarytbildningen byggs ut.

Satsning på personalens pedagogiska kompetens. Personalen inom förskolan ska långsiktigt omfattas av en pedagogisk satsning som riktar sig till såväl förskollärare som barnskötare. Detta är en mycket viktig del i förskolans kvalitetsarbete.

Stärka förskolans kunskapsuppdrag. Förskolan och grundskolan är delar av en gemensam skola där olika yrkesgrupper samverkar med varandra. Förskolans kunskapsuppdrag ska stärkas och en särskild satsning på barns språkutveckling ska genomföras. Det ska finnas möjlighet att pröva på främmande språk redan i förskolan.

Kvalitetssäkra all förskoleverksamhet. All förskoleverksamhet oavsett form och huvudman måste följa läroplanen och ha utbildad personal. Det är rimligt med normer för gruppstorlekar, personaltäthet och kriterier för service, tillgänglighet, föräldrainflytande och kompetensutveckling.

Allmän förskola för treåringar. Förskolan är den första delen i det livslånga lärandet. Därför föreslår vi allmän förskola för alla treåringar, avgiftsfritt tre timmar per dag från 2009.

Mer personal i förskolan. Vi gör en satsning på mer personal till förskolan och investerar 200 miljoner kronor per år de kommande tre åren att anställa fler i förskolan.

Barnomsorg på obekvämtid. Möjligheterna till barnomsorg på kvällar, nätter och helger måste öka. Det är ett absolut krav med tanke på alla yrkesarbetande föräldrar som arbetar obekväma tider. Nuvarande regelverk måste ses över.

11. Barnomsorgspengens och vårdnadsbidragets negativa effekter på kvaliteten i förskolan, punkt 13 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub590 yrkande 15 och avslår motion 2008/09:Ub447.

Ställningstagande

Vi vill slå vakt om den moderna svenska familjepolitiken. När föräldrarna vill börja jobba ska det finnas en förskola av hög kvalitet. Ett stort orosmoln för förskolan är att den moderatledda regeringen infört ett kommunalt vårdnadsbidrag. Vi kan inte acceptera att kvaliteten i förskolan riskerar att få betala en sådan åtgärd. Dessutom sjunker kommunernas skatteintäkter när människor väljer att stanna hemma i stället för att arbeta. Vårdnadsbidraget kan innebära att personaltätheten minskar och grupperna blir större igen. Vi tycker inte att det är rätt att barn som går i förskolan ska drabbas av att några få har möjlighet att utnyttja vårdnadsbidraget. Endast sammanboende med relativt hög inkomst har möjlighet att utnyttja ett sådant bidrag. En ensamstående förälder kan inte leva på 3 000 kr i månaden. Ska ensamstående låginkomsttagare betala för reformer som endast vänder sig till sammanboende med relativt hög inkomst? Erfarenheterna från Norge som har ett vårdnadsbidrag visar att endast 4 % av männen utnyttjar detta och att värdet i form av mer tid för barnen är ytterst begränsat. Det är alltså ett rejält kliv tillbaka för jämställdheten. De norska erfarenheterna av vårdnadsbidrag visar även att många kvinnor med utländsk bakgrund i storstadsområdena, som har svag förankring på arbetsmarknaden, utnyttjar vårdnadsbidraget i stor utsträckning. Men för deras barn är ofta förskolan det bästa sättet att komma i kontakt med det inhemska språket och samhället. Noterbart är att den absolut övervägande delen av landets kommuner inte infört vårdnadsbidraget.

Efter vårdnadsbidrag följer nu barnomsorgspeng, som riskerar att urholka förskolans kvalitet ytterligare. Barnomsorgspengen innebär att kommunerna tvingas använda resurser till verksamhet som inte har någon som helst pedagogisk inriktning eller utbildad personal. Det handlar om barnpassning utan krav på att läroplanen för förskolan ska följas. Vi socialdemokrater motsätter oss en sådan utveckling som i grunden riskerar att förändra förutsättningarna för förskolan.

Särskilt bekymmersamt är det för förskoleverksamhet i områden med många föräldrar med låga inkomster där ett ekonomiskt bidrag att själv ordna "egna barnomsorgslösningar" kan bli ett incitament att ta sina barn från en förskola med bra kvalitet.

12. Personaltätheten i förskolan, punkt 14 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub590 yrkandena 5 och 16 samt avslår motionerna 2008/09:Ub377 och 2008/09:Ub452 yrkande 3.

Ställningstagande

Sverige ska ha världens bästa förskola. Generellt kan sägas att kvaliteten är god i den svenska förskolan. Förskolan toppar svenskt kvalitetsindex när föräldrarnas upplevelser av förskolan summeras. Internationellt betraktas ofta svensk förskola som en förebild. Att värna och utveckla kvaliteten i förskolans verksamhet är en prioriterad fråga för Socialdemokraterna. Barngrupperna får inte bli för stora. Under den förra mandatperioden avsatte därför medel motsvarande 6 000 fler barnskötare, förskollärare och annan personal inom förskolan. Resultatet blev att personaltätheten ökade och barngrupperna minskade. Vi är därför kritiska till regeringens beslut att omedelbart ta bort de riktade medlen och med det ambitionen att öka personaltätheten. Vi är i stället öppna för liknande riktade satsningar för att garantera kvalitet och minska barngruppernas storlek i framtiden. Vi vill värna för att utvecklingen mycket snabbt kan förändras till det sämre utan nationella ambitioner på detta område.

13. Förbättrade förutsättningar för personalrekrytering, punkt 15 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub590 yrkande 7.

Ställningstagande

En avgörande kvalitets- och utvecklingsfråga för förskolan i framtiden är personalrekryteringen. I dagsläget är intresset för att välja yrken med inriktning mot förskolans viktiga verksamhet alltför lågt. Dessutom präglas förskolan av en sned könsfördelning. Detta är inte acceptabla förhållanden. Statusen för förskolans personal måste uppgraderas, dels genom ett intensivare informationsarbete om dessa yrkens avgörande betydelse och framtidsförutsättningar, dels med en långsiktig och genomtänkt nationell kompetensutvecklingsinsats riktad till förskolans personal. För oss är det självklart att såväl förskollärare som barnskötare ska omfattas av en långsiktig satsning på kompetensutveckling av förskolans personal. Kommuner och enskilda förskolor måste också ta ansvar för löne- och anställningsfrågorna.

Vi anser att all lärarutbildning ska hålla toppklass. För att nå dit måste lärarutbildningen vara sammanhållen. Kopplingen mellan forskning och själva lärandet måste finnas på alla nivåer. Även studenter som läser till lärare verksamma i förskola, förskoleklasser och fritidshem samt lärare som undervisar i hemspråk bör redan nu ges samma möjligheter som lärare med inriktning mot grundskolans tidigare år att välja studier på avancerad nivå. Alla studenter ska ha samma förutsättningar till forskningsbaserad undervisning och möjlighet att forska. Inom ramen för lärarutbildningen krävs aktiv stimulans till val med inriktning mot arbete inom förskola och förskoleklass. Dessutom måste möjligheterna till vidareutbildning förbättras. Barnskötare och annan personal med förskolepedagogisk kompetens måste också ges möjligheten att studera till lärarexamen. Deras befintliga kunskaper måste tas till vara som en del i utbildningen.

14. Kompetensutveckling för förskollärare, punkt 16 (s, v, mp)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Rossana Dinamarca (v), Thomas Strand (s), Mats Pertoft (mp), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub590 yrkande 9 och avslår motion 2008/09:Ub214.

Ställningstagande

En avgörande kvalitets- och utvecklingsfråga för förskolan i framtiden är personalrekryteringen. I dagsläget är intresset för att välja yrken med inriktning mot förskolans viktiga verksamhet alltför lågt. Dessutom präglas förskolan av en sned könsfördelning. Detta är inte acceptabla förhållanden. Statusen för förskolans personal måste uppgraderas, dels genom ett intensivare informationsarbete om dessa yrkens avgörande betydelse och framtidsförutsättningar, dels med en långsiktig och genomtänkt nationell kompetensutvecklingsinsats riktad till förskolans personal. För oss är det självklart att såväl förskollärare som barnskötare ska omfattas av en långsiktig satsning på kompetensutveckling av förskolans personal. Kommuner och enskilda förskolor måste också ta ansvar för löne- och anställningsfrågorna.

15. Pedagogiskt ledarskap, punkt 17 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub590 yrkande 6.

Ställningstagande

För att bibehålla och öka kvaliteten måste förskolan ständigt utvecklas. Det gäller främst det pedagogiska arbetet. I enlighet med läroplanens mål ska förskolan skapa en grund för skolans undervisning. Samarbetet mellan förskola och skola behöver utvecklas. Ett starkt pedagogiskt ledarskap är

lika viktigt i förskolan som i skolan. Ledarfunktionerna i förskolan måste därför utvecklas och utrymmet för pedagogiskt utvecklingsarbete ges högre prioritet på bekostnad av administrativa bördor.

16. Barnskötare, punkt 18 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ub435 och avslår motion 2008/09:Ub392.

Ställningstagande

Under en lång följd av år så har det skett en stark fokusflyttning i förskolan, från att ha varit daghem där barnen kunde vistas på ett tryggt och säkert sätt till dagens pedagogiska verksamhet med en egen läroplan som tar sin utgångspunkt i barns lärande och utveckling med leken som grund.

I förskolan jobbar i dag två yrkeskategorier: barnskötare och förskollärare. I många avseenden arbetar de med samma saker även om det pedagogiska ansvaret ligger på förskollärarna. Utvecklingen mot att en allt större del av förskolans personal är förskollärare är positiv för förskolans utveckling.

Det är dock viktigt att tillvarata barnskötarnas kompetens och utvecklingsmöjligheter. Barnskötarna bör få goda möjligheter att få utbildning till förskollärare. Barnskötarnas kunskaper som de förvärvat genom sin erfarenhet ska inte glömmas bort – tvärtom måste de erkännas och valideras, så att barnskötare inte behöver genomgå samma slags utbildning för att bli förskollärare som de som inte arbetat i förskolan.

Alla barnskötare vill inte och ska heller inte tvingas studera till förskollärare för att få utvecklas. Därför vill vi ha fortbildningsinsatser och kompetensutveckling som riktar sig direkt till gruppen barnskötare. Detta bör regeringen utreda för att tillförsäkra förskolan en fortsatt hög kvalitet.

17. Vissa övriga frågor, punkt 19 (s)

av Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:So457 och avslår motionerna 2008/09:Ub215 och 2008/09:Ub232.

Ställningstagande

Lex Sarah innebär att personal har skyldighet att anmäla att vanvård eller kränkande behandling förekommer i ett äldreboende. Det borde finnas samma skyldighet, eller göras ett förtydligande att samma skyldighet föreligger enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen för personal inom barnomsorgen om en personal upptäcker att någon annan personal inte behandlar ett barn väl i förskolan eller i annan verksamhet där barnet vistas.

Det har offentligt diskuterats kring inspektionen av fristående skolor där Skolverkets handläggare gett uttryck för att de endast kan företa förhandsanmälda inspektioner. Det säger sig självt att om missförhållande råder på en skola så innebär förhandsanmäld inspektion att skolledningen får möjlighet att "tillrättalägga" inför inspektionen. Eftersom anmälningar om missförhållanden ofta är av grav karaktär och om de inte åtgärdas snabbt kan leda till kraftigt försämrad utbildning, är det önskvärt att komplettera de planlagda inspektionerna med en möjlighet till oanmälda inspektioner när en anmälan tyder på grava missförhållanden.

Personalen på skolorna har i dag en besvärlig situation när skolledning eller huvudman inte följer skollag eller läroplan. Deras arbetsgivare begär att de som anställda ska utföra sitt arbete i strid med gällande lagar. Det är naturligtvis en delikat situation, och ofta kan det bli tolkningstvister som innebär att missförhållanden får fortsätta. I syfte att stärka den enskilde anställda i skolan anser vi att en motsvarighet till lex Sarah bör införas på skolans område så att skolpersonal får en lagstadgad anmälningsplikt till Skolverket när man blir varse brott mot skollagen eller att undervisningen inte följer läroplanen eller andra missförhållanden som går ut över undervisningen.

Särskilt yttrande

Barn med särskilda behov, punkt 6 (s)

Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Thomas Strand (s), Caroline Helmersson-Olsson (s) och Roland Bäckman (s) anför:

Det är angeläget att funktionshindrade barn och barn med särskilda behov kan integreras i samhället. Ett första steg i detta är självfallet att de kan integreras i förskolan. Förskolor får således inte diskriminera dessa barn av ekonomiska eller andra skäl.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:So457 av Helene Petersson i Stockaryd (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förtydligande i socialtjänstlagen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Ub214 av Ann-Christin Ahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att pröva olika vägar för att tillgodose behoven av kompetensutveckling inom förskola och skola.

2008/09:Ub215 av Ann-Christin Ahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om medicinering av barn i förskolan och på fritidshem.

2008/09:Ub232 av Cecilia Magnusson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en skyldighet för person som bytt vistelseland att lämna utdrag ur belastningsregister från det tidigare landet vid anställning inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

2008/09:Ub238 av Tina Acketoft (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rätten till barnomsorg på oregelbunden arbetstid ska skrivas in i skollagen.

2008/09:Ub252 av Ann-Christin Ahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorg på kvällar, nätter och helger.

2008/09:Ub303 av Hans Rothenberg och Margareta Cederfelt (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka inslagen av retorik och muntlig framställning i förskolan, grundskolan och på gymnasiet.

2008/09:Ub307 av Matilda Ernkrans och Eva-Lena Jansson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av barnomsorg på obekvämt arbetstid.

2008/09:Ub348 av Olof Lavesson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorg på obekvämt arbetstid.

2008/09:Ub377 av Ann-Christin Ahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om personaltätheten i förskolan.

2008/09:Ub381 av Ann-Christin Ahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att inte tillåta diskriminering av funktionshindrade barn och barn med särskilda behov i förskolan.

2008/09:Ub386 av Matilda Ernkrans m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av barnomsorg på obekvämt arbetstid.

2008/09:Ub392 av Helene Petersson i Stockaryd (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skolverket bör få i uppdrag att se över huvudmannaskapet för den nationella utbildningen för barnskötare.

2008/09:Ub434 av Åsa Lindestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förskolan.

2008/09:Ub435 av Åsa Lindestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en yrkeskategori i förskolan.

2008/09:Ub447 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förskolan.

2008/09:Ub452 av Christina Zedell m.fl. (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av mer personal till förskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorg på obekvämt arbetstid.

2008/09:Ub460 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rätten till nattdagis borde skrivas in i skollagen.

2008/09:Ub462 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhetsarbete i förskolan.

2008/09:Ub470 av Inger Jarl Beck och Börje Vestlund (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka tillgången på barnomsorg under kvällar, helger och nätter.

2008/09:Ub477 av Lars-Arne Staxäng och Hans Rothenberg (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa undervisning i engelska redan i förskolan.

2008/09:Ub489 av Johan Linander (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att börja med engelska redan i förskolan.

2008/09:Ub493 av Mats Pertoft m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att klargöra att rätten till förskola även innefattar en rättighet till barnomsorg på natten.

2008/09:Ub506 av Veronica Palm m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om parklekar och öppna förskolor.

2008/09:Ub510 av Laila Bjurling m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorg på obekvämlig arbetstid.

2008/09:Ub539 av Matilda Ernkrans m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhetsarbetet i förskola och skola.

2008/09:Ub545 av Per Svedberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det livslånga lärandet och högre utbildning.

2008/09:Ub570 av Jan Lindholm m.fl. (mp, c, kd, v, fp, s, m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur barnomsorg för föräldrar som arbetar på obe-
kväm arbetstid kan underlättas.

2008/09:Ub590 av Marie Granlund m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upprätta ett långsiktigt kvalitetsprogram för förskolan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om alla förskolors skyldighet att följa förskolans läroplan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att värna den svenska förskolan som en start på och en del i livslångt lärande.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av förskolans kompensatoriska roll.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att prioritera förskolans kvalitet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att utveckla det pedagogiska ledarskapet i förskolan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för personalrekrytering till förskolan.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten till barnomsorg i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete eller studier.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kompetensutveckling för personalen i förskolan och att även förskollärarna ska omfattas av statliga satsningar på kompetensutveckling.
10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som stärker arbetet med genus och jämställdhet inom förskolan.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förskolans roll när det gäller integrationsarbetet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till barn med annat modersmål än svenska.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förskolans roll i arbetet för ett "hållbart" samhälle.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den s.k. fria etableringsrätten.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorgspengens och vårdnadsbidragets negativa effekter på kvaliteten i förskolan.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en satsning på att anställa mer personal i förskolan.

2008/09:Ub591 av Mona Sahlin m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förskolan.

2008/09:Ub599 av Marie Granlund m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om matteverkstäder i förskolan.

2008/09:N435 av Mona Sahlin m.fl. (s):

41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka förutsättningarna för att erbjuda bättre möjligheter till barnomsorg på obekvämt arbetstid.

2008/09:A307 av Lars Ohly m.fl. (v):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska se över relevanta lagar om rätten till barnomsorg i syfte att anpassa dessa till dagens arbets- och familjeliv.

2008/09:A402 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda rätten till modersmålsstöd i förskolan.